

Irena Makarczyk

Ksiądz Profesor Alojzy Szorc (6 X 1935 - 27 XII 2010)

Echa Przeszłości 13, 487-498

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

POŻEGNANIA

KSIĄDZ PROFESOR ALOJZY SZORC (6 X 1935 – 27 XII 2010)



30 grudnia 2010 r. Olsztyn pożegnał kapłana, naukowca, przyjaciela, brata, a przede wszystkim człowieka – dobrego, szlachetnego i zawsze życzliwego. Pochodził z ziemi białostockiej, ale swoje dorosłe życie związał z Warmią. Tu przez ponad pięćdziesiąt lat zgłębiał dzieje tej ziemi i na tej ziemi oczekiwał rzeczy ostatecznych.

Rodzina Księdza Profesora Szorca wywodziła się z drobnej szlachty podlaskiej znaczącej się herbem Mora (Mory, Morawa). Rodzice – Władysław i Helena z domu Mogielnicka – we wsi Chojnowo posiadali kilkunastohektarowe gospodarstwo rolne. Tam doczekali się ośmiorga dzieci, z których czworo już dzisiaj nie żyje. Ksiądz Szorc urodził się 6 października 1935 r., ochrzczony został 19 października w kościele parafialnym w Trzciannem. Tam też uczęszczał do szkoły podstawowej. Liceum Ogólnokształcące ukończył w 1954 r. w Olecku. Był zdolnym uczniem. Na zachowanych świadectwach szkolnych widnieją niemal wszystkie oceny bardzo dobre. Myśl związania swego życia ze stanem duchownym kiełkowała w umyśle już bardzo młodego chłopca. Jako uczeń szóstej klasy, jak wspominał, powziął decyzję wstąpienia do zakonu kanoników regularnych laterańskich, którzy w pobliskim Ełku od 1947 r. prowadzili niższe seminarium duchowne. Na skierowane tam podanie, skreślone ręką dziecka, otrzymał odpowiedź odmowną, ale zachęcającą tymczasem do dalszej nauki. Po ukończeniu liceum (1954) złożył dokumenty na Politechnikę Warszawską na Wydział Budownictwa Przemysłowego, gdzie został przyjęty bez egzaminów wstępnych. Studiów tych jednak nie podjął. Jesienią 1954 r. wstąpił do Warmińskiego Seminarium Duchownego w Olsztynie. Tu z rąk ówczesnego rządcy diecezji biskupa Tomasza Wilczyńskiego przyjął kolejne święcenia: 21 grudnia 1957 r. subdiakonatu, 2 lutego 1958 r. diakonatu i 24 maja 1959 r. święcenia kapłańskie. Przez pierwszy rok po święceniach pracował na stanowisku wikariusza w parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Olsztynie. Następnie biskup Wilczyński

skierował Go na studia specjalistyczne z zakresu historii Kościoła na Katolicki Uniwersytet Lubelski. Tam pod kierunkiem wybitnego historyka ks. prof. Mieczysława Żywczyńskiego (†1978) uzyskał w 1963 r. stopień magistra (*Rządy biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego na Warmii w latach 1698–1705*), a następnie, w 1966 r., stopień doktora (*Diecezja warmińska za biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego 1698–1711*).

Obie prace ukierunkowały młodego historyka na badania dziejów Warmii i Rzeczypospolitej XVIII stulecia. Z tego zakresu pod koniec lat 60. opublikował kilka artykułów. Problemy badawcze tego czasu, jak nieraz wspominał, zapewne pozostałyby nadal, jednak okoliczności, jakie zaszły w diecezji warmińskiej w 1969 r. zdecydowały o zmianie kierunku Jego badań. Te okoliczności, to powierzenie przez Prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego diecezji warmińskiej prowadzenia procesu starań o beatyfikację kard. Stanisława Hozjusza. Przed wojną (od 1926) prace te prowadziła diecezja chełmińska, gdyż warmińska nie należała wówczas do Polski. Ale, jak wiadomo, Hozjusz tylko dwa lata był biskupem chełmińskim (1549–1551), podczas gdy warmińskim aż dwadzieścia osiem (1551–1579). Skompletowanie materiałów na potrzeby procesu wymagało sporej mobilizacji i wysiłku. W tym celu biskup warmiński Józef Drzazga w 1969 r. powołał Komisję Historyczną, w której skład weszli historycy: ks. bp dr Jan Obłąk, ks. dr Henryk Damian Wojtyska, zakonnik ze zgromadzenia Księży Pasjonistów, oraz ks. dr Alojzy Szorc. To był ten moment, kiedy Ksiądz Szorc musiał w swoich badaniach zająć się XVI w. Komisja najpierw dokonała bilansu przedwojennych prac nad Hozjuszem, jakie w diecezji chełmińskiej prowadzili księża Józef Smoczyński oraz Antoni Liedtke. Materiały te kuria biskupia w Pelplinie przekazała diecezji warmińskiej. Następnie komisja zapoznała się ze zbiorami Akademii Umiejętności, która od 1876 r. organizowała edycję korespondencji Hozjusza oraz, co najważniejsze, członkowie komisji postanowili przeprowadzić w Polsce i Europie własną kwerendę pism Hozjusza, głównie korespondencji, szacowanej na blisko dwanaście tysięcy listów. Intensywną kwerendę w latach 1970–1974 prowadzili ks. Wojtyska, absolwent Rzymskiego Gregorianum, oraz ks. Szorc. Przez rok ks. Szorc pracował w archiwach włoskich, głównie watykańskim, ponadto w archiwach Austrii, Francji, Niemiec i Szwecji. Księża Wojtyska i Szorc postanowili nie tylko wypełnić zadania wobec diecezji w ramach starań o beatyfikację, ale je rozszerzyć o kontynuację publikacji korespondencji Hozjusza, rozpoczętej w 1879 r. przez historyków – Wincentego Zakrzewskiego z ośrodka krakowskiego oraz Franciszka Hiplera z Warmii. Wspomniani uczeni opublikowali dwa tomy korespondencji Hozjusza, z lat 1525 – 9 V 1558, które w latach 1879–1888 zostały wydane jako tom czwarty i dziewiąty serii „Acta historica res gestas Poloniae illustrantia”. Kontynuacją były trzy tomy korespondencji Hozjusza, które do druku przygotowali księża Wojtyska i Szorc (Wojtyska tom od 1 VI 1558 do 31 VIII 1560, Szorc dwa tomy: za rok 1564 i 1565). Wydane one zostały w latach 1976–1980 jako tom 13, 15 i 17 rocznika „Studia Warmińskie”.

Praca nad edycją źródeł historycznych była jedną z ulubionych form pracy naukowej Ks. Prof. Szorca. Uważał, że „na tej pracy nikt kariery nie zrobi, należy ją jedynie uważać za służebną dla nauki, by inni mieli z czego korzystać”. Na tym polu, obok edycji hozjańskich, miał też inne osiągnięcia: tom źródeł do dziejów reformacji w Prusach Królewskich, dwa tomy źródeł z czasów rządów biskupa Ignacego Krasickiego oraz tom źródeł z czasów „potopu” szwedzkiego na Warmii.

Obok badań hozjańskich różne okoliczności spowodowały spotkanie Ks. Prof. Szorca z prof. Zbigniewem Zdrójkowskim z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, w wyniku którego Książ Szorc przez osiem lat prowadził badania nad funkcjonowaniem prawa chełmińskiego na Warmii. Efektem tych prac była monumentalna rozprawa *Dominium warmińskie 1243–1772. Przywilej i prawo chełmińskie na tle ustroju Warmii*, Olsztyn 1990. Stała się ona podstawą do uzyskania w 1988 r. na Wydziale Prawa i Administracji UMK w Toruniu stopnia doktora habilitowanego.

W kręgu zainteresowań Ks. Prof. Szorca pozostawały też wielkie postacie związane z Warmią: Mikołaj Kopernik, Stanisław Hozjusz, Marcin Kromer czy Ignacy Krasicki. Prowadzone badania i ich efekty w postaci opublikowanych książek i artykułów stały się podstawą do uzyskania w 1999 r. tytułu profesora. Wszystkie prace Ks. Prof. Szorca oparte są na gruntownej kwerendzie archiwalnej. Był autorem kilkunastu książek i wielu artykułów. Każda publikacja Prof. Szorca, opatrzona bogatym aparatem krytycznym i często tekstem źródłowym, stanowi źródło informacji do dalszych badań. Potrafił pisać prosto, jasno i logicznie, ale jednocześnie w sposób oryginalny i wręcz nie do naśladowania. Ta oryginalność myśli i sposób ujęcia zawsze wzbudzała zainteresowanie, a ekspresywność przekazu przykuwała uwagę odbiorców. W taki sposób głosił referaty, prelekcje i wykłady akademickie, taki bywał również w zwyczajnych kontaktach codziennych. Wygłosił bardzo wiele referatów na różnych konferencjach i spotkaniach, ale też sam był organizatorem sympozjów naukowych, w tym kilku ogólnopolskich, związanych z problematyką hozjańską i kromeriańską, cieszących się w środowisku naukowym dużym uznaniem.

W ramach prowadzonych badań współpracował z instytucjami naukowymi, zagranicznymi i polskimi: z Historischer Verein für Ermland w Münster, z Katolischer Akademischer Ausländer-Dienst z siedzibą w Bonn, z Jezuitckim Ośrodkiem Studiów Kościelnych w Rzymie w zakresie wykorzystania do publikacji zasobów Archiwum Watykańskiego i Biblioteki Watykańskiej, a także licznych innych archiwów włoskich. W Polsce był członkiem dwóch komisji Polskiej Akademii Nauk – Neolatynistyki oraz Badań nad Odrodzeniem i Reformacją. Na płaszczyźnie regionalnej został w 1990 r. powołany przez wojewodę olsztyńskiego Romana Przedwojskiego do Rady Naukowej Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie.

Zajęcia dydaktyczne Ks. Profesor Szorc prowadził ponad czterdzieści lat. Jeszcze w trakcie studiów biskup Wilczyński zlecił mu 12 września 1963 r.

wykłady z historii Kościoła w Warmińskim Seminarium Duchownym, które prowadził do 2003 r. Historię Kościoła wykładał też w Instytucie Kultury Chrześcijańskiej im. Jana Pawła II w Olsztynie oraz w Kolegium Teologicznym w Kaliningradzie. W latach 1994–1999 został zatrudniony, jako pierwszy z duchownych diecezji warmińskiej, w pełnym wymiarze godzin w Wyższej Szkole Pedagogicznej, najpierw w Zakładzie Literatury Staropolskiej, a następnie w Zakładzie Historii Starożytnej, Średniowiecznej i Nauk Pomocniczych w Instytucie Historii. Za wyróżniające się osiągnięcia w dziedzinie naukowej otrzymał w 1997 r. nagrodę rektora Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Kiedy w 1999 r. powstał Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Ksiądz Szorc przeszedł na nowo utworzony Wydział Teologii, z którego po czterech latach powrócił do Instytutu Historii. Oprócz zajęć w Instytucie Historii, przez dwa lata prowadził też wykłady z historii powszechnej w ramach tzw. wykładów modułowych dla studentów kierunków przyrodniczych, technicznych i matematycznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Wykłady cieszyły się ogromnym powodzeniem, a na zajęcia przychodziło ponad czterysta osób. Wypromował kilkudziesięciu magistrów i jednego doktora. Zajęcia dydaktyczne prowadził do 30 września 2009 r. W latach 2003–2008 był przewodniczącym Komisji do spraw przewodów doktorskich w dyscyplinie historii na Wydziale Humanistycznym UWM w Olsztynie, od 2005 r. był członkiem Komitetu Redakcyjnego czasopisma naukowego „Echa Przeszłości”. Należał również do Komitetu Redakcyjnego czasopisma powstałego w 1999 r. na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego – „Forum Teologiczne”.

Obok zajęć dydaktycznych i badań naukowych Ksiądz Szorc podejmował też prace innego rodzaju. W Seminarium Duchownym w latach 1963–1966 był prefektem *pro disciplina*. W tym czasie wypełniał też obowiązki kapelana siostr zakonnych pracujących w seminarium oraz pełnił obowiązki duszpasterskie w kościele pw. św. Rozalii we wsi Kieźliny. Na krótki czas, od 25 maja do 1 lipca 1968 r. biskup Drzazga powierzył Mu administrację parafii Łankiejmy „z wszystkimi prawami i obowiązkami administratora parafii łącznie z prawem błogosławienia małżeństw”. W ramach diecezji pełnił inne jeszcze funkcje: 1 stycznia 1968 r. otrzymał nominację na stanowisko archiwariusza akt nowych Kurii Biskupiej, 12 września 1968 r. został diecezjalnym wizytatorem nauczania religii, a 11 grudnia 1969 r. diecezjalnym referentem prasowym. W Warmińskim Wydawnictwie Diecezjalnym 18 lutego 1983 r. został członkiem Rady Wydawniczej, a 14 kwietnia 1983 r. wicedyrektorem Wydawnictwa. Członkiem Rady Kapłańskiej był od 17 kwietnia 1985 r. Przez dziesięć lat pełnił funkcję redaktora naczelnego rocznika „Studia Warmińskie”.

Przez sześć lat Prof. Szorc wypełniał obowiązki rektora Warmińskiego Instytutu Teologicznego, który w 1999 r. – obok Akademii Rolniczo-Technicznej i Wyższej Szkoły Pedagogicznej – wszedł jako członek nowo powstałego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Ks. Prof. Szorc został wówczas pierwszym dziekanem i organizatorem Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-

-Mazurskiego. Na stanowisku tym pracował przez jedną kadencję (1999–2002). Był członkiem Senatu uczelni, powołany został do senackiej Komisji ds. Rozwoju, Budżetu i Majątku, w latach 2003–2008 należał do Rady Archiwalnej uczelni.

Zaangażowanie i praca Księdza Profesora Szorca zostały docenione zarówno przez władze kościelne, jak i uniwersyteckie, ale też towarzystwa naukowe oraz stowarzyszenia. W Katedralnej Kapitułce Warmińskiej 10 marca 1973 r. otrzymał kanonię honorową, a 17 września 1980 r. kanonię rzeczywistą. 11 kwietnia 1985 r. przez Kurię Rzymską został mianowany honorowym prałatem papieskim.

Na płaszczyźnie naukowej i dydaktycznej Profesor Szorc uhonorowany został kilkoma nagrodami. Z inicjatywy władz Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w 2001 r. Prezydent Rzeczypospolitej Aleksander Kwaśniewski odznaczył Księdza Profesora Złotym Krzyżem Zasługi. W 2005 r. otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej. Za wybitne zasługi dla rozwoju uczelni w 2006 r. został uhonorowany Złotym Laurem Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Ponadto kilkakrotnie (2000, 2001, 2002, 2004) otrzymał nagrodę rektora uniwersytetu za osiągnięcia w dziedzinie naukowej i organizacyjnej.

Ksiądz Profesor Szorc został też uhonorowany za pracę nad dziejami Warmii. W 2001 r. „w uznaniu zasług dla organizacji środowiska i badań naukowych na Warmii i Mazurach” otrzymał dyplom członka honorowego Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego. W 2003 r. został laureatem XIII. edycji Nagrody Regionalnej imienia Michała Lengowskiego „za wybitne osiągnięcia naukowe ujmujące przeszłość Warmii, w tym również edycje tekstów źródłowych oraz szczególną umiejętność budzenia zainteresowania historią tej ziemi”. 17 września 2004 r. został honorowym członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego. 25 sierpnia 2006 r. otrzymał wyróżnienie „Przyjaciel Warmii”, przyznane przez Stowarzyszenie „Dom Warmiński”. W 2008 r. z okazji Jubileuszu 60-lecia Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie otrzymał dyplom za 32-letnią przynależność do PTH oraz podziękowania za zaangażowanie w prace Oddziału. Na siedemdziesięciolecie urodzin Ks. Profesora przyjaciele, współpracownicy i uczniowie przygotowali Jubilatowi Księgę Pamiątkową. Uroczystości odbyły się 27 października 2006 r. w Sali Kopernikańskiej na Zamku w Olsztynie.

Ostatnim wyróżnieniem była przyznana Ks. Profesorowi w październiku 2010 r. przez Marszałka Województwa Warmińsko-Mazurskiego Jacka Protasa nagroda humanistyczna im. Wojciecha Kętrzyńskiego.

Śp. Ksiądz Profesor Alojzy Szorc pozostawił wiele prac nieukończonych. Do ostatnich dni pracował nad monografią kard. Stanisława Hozjusza oraz nad Wstępem krytycznym do przygotowanego do druku rejestru nie wydanej korespondencji Hozjusza za lata 1567–1579. W wydruku komputerowym pozostał tom korespondencji Hozjusza za 1566 rok oraz w dużej części przygotowane do druku protokoły posiedzeń kapituły warmińskiej z czasów Mikołaja

Kopernika. W rękopisie pozostawił wiele opracowanych zagadnień, które zapewne po dopracowaniu stanowiłyby cenne artykuły, ponadto ogromną ilość wypisów archiwalnych.

* * *

BIBLIOGRAFIA PRAC KSIĘDZA PROFESORA ALOJZEGO SZORCA

I. Wydawnictwa źródłowe

- Korespondencja Stanisława Hozjusza kardynała i biskupa warmińskiego*, t. 5: 1564, oprac. Alojzy Szorc, *Studia Warmińskie*, t. 13, 1976.
Rec.: Reifferscheid Gerhard, *Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermlands*, Bd. 39, 1978, s. 168-171; Tazbir Janusz, *Kwartalnik Historyczny*, nr 2, 1978, s. 447-448; Wlazło Stanisław, *Kierunki* 1978, nr 33, s. 4; Czapliński Władysław, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 1978, nr 1, s. 117-120; Urban Waclaw, *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*, t. 24, 1979, s. 174-178; Szymaniak Wiktor, *Studia Źródłoznawcze*, t. 25, 1981, s. 222-224; Szczucki Lech, *Zapiski Historyczne*, 1989, t. 54, z. 2/3, s. 135-139.
- Korespondencja Stanisława Hozjusza kardynała i biskupa warmińskiego*, t. 6: 1565, oprac. Alojzy Szorc, *Studia Warmińskie*, t. 15, 1978.
Rec.: Czapliński Władysław, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 1978, nr 1, s. 117-120; Odyniec Waclaw, *Rocznik Gdański*, t. 40, 1980, z. 1, s. 220-222; Krzepakowski Stanisław, Urban Waclaw, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 1982, nr 4, s. 403-407; Szczucki Lech, zob. jw.
- Rywalizacja katolików z luteranami o kościół św. Mikołaja w Elblągu 1520–1621. Źródła do dziejów reformacji i w Prusach Królewskich*, zebrał i oprac. Alojzy Szorc, Olsztyn 2002.
Rec.: Kawczyński Sebastian, *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*, t. 47, 2003, s. 233-238; Makarczyk Irena, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 2004, nr 1(243), s. 109-113.
- Ignacy Krasicki na Warmii 1766–1772. Przekazy źródłowe*, cz. I: 1766–1768, ss. 316; cz. II: 1769–1772, ss. 304, Olsztyn 2002.
Rec.: Bogdan Danuta, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 2003, nr 3, s. 397-400; Stasiewicz Krystyna *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 2003, nr 4, s. 573-577; Józef Włodarski, *Zapiski Historyczne*, t. LXX, R. 2005, z. 2-3; Zbigniew Goliński, w: *Wiek Oświecenia*, t. 20, poświęcony Stanisławowi Konarskiemu (1700–1773), Warszawa 2004, s. 179-182.
- Warmia w dobie potopu szwedzkiego 1654–1660. Protokoły posiedzeń kapituły warmińskiej, korespondencja i akta*, oprac. A. Szorc, I. Makarczyk, Olsztyn 2008.

II. Książki

Mikołaj Kopernik kanonik warmiński, Olsztyn 1973, ss. 80.

Rec.: Borzyszkowski Marian, *Warmińskie Wiadomości Diecezjalne*, 1975, nr 6, s. 253-254.

Mikołaj Kopernik kanonik warmiński, wyd. 2 [w druku].

Dominium warmińskie 1243–1772. Przywilej i prawo chełmińskie na tle ustroju Warmii, Olsztyn 1990, ss. 534.

Rec.: Rozenkranz Edwin, *Rocznik Gdański*, t. 51, 1991, z. 1, s. 216-219; Staniszewski Andrzej, *Nowości wydawnicze*, *Gazeta Olsztyńska*, 1991, nr 124, s. 3; Bogdan Danuta, *Ku syntezie dziejów Warmii*, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 1992, nr 3/4, s. 369-375; Bukowski Waldemar, *Inter Finitimos*, 1992, nr 2, s. 23-24; Dygdała Jerzy, *Kwartalnik Historyczny*, 1992, nr 4, s. 137-139; Kamińska Krystyna, *Zapiski Historyczne*, 1993, z. 2/3, s. 98-101; Pawlak Marian, *WSP Bydgoszcz Studia Historyczne*, z. 4, 1994, s. 109-111; Bagiński Józef, *Pierwsza synteza dziejów dominium warmińskiego*, w: *Studia historyczne z XIII–XIV wieku*, pod red. J. Śliwińskiego, Olsztyn 1995.

Dzieje diecezji warmińskiej (1243–1991), Olsztyn 1991, ss. 152.

Rec.: Staniszewski Andrzej, *Nowości wydawnicze*, *Gazeta Olsztyńska*, 1991, nr 124, s. 3. Artykuł na podst. powyższej książki: Stasiewicz Krystyna, *Dzieje autonomii. Potykanie się o historię*, *Dziennik Pojezierza*, 1991, nr 38, s. 5.

S. Achremczyk, A. Szorc, *Braniewo*, Olsztyn 1995, ss. 340 [A. Szorc s. 1-242; S. Achremczyk, s. 243-340].

Rec.: Chorostian Bogusława, *Folia Fromborensia*, nr 2, 1999, s. 193-195.

A. Szorc, A. Kopiczko, *Wyższe Seminarium Duchowne „Hosianum”. Zarys dziejów*, Olsztyn 1995, ss. 168, [A. Szorc s. 7-104; A. Kopiczko s. 105-165].

Stefan Sadorski (1581–1640) fundator Świętej Lipki, Olsztyn 1996, ss. 143.

Dzierzgoń od początku do dni naszych 1248–1998, *Dzierzgoń* 1998, ss. 368.

Kolegium jezuickie w Braniewie i jego księgozbiór, Olsztyn 1998, ss. 129.

Polemika: Rapacka Irena, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 1999, nr 2, s. 277-280.

Dzieje Warmii 1454–1660. Stan badań i postulaty badawcze, Olsztyn 1999, ss. 157.

III. Artykuły w pracach zbiorowych

Śługa Boży Stanisław Hozjusz, w: *Święci polscy*, t. 12, pod red. Joachima Romana Bara, Warszawa 1987, s. 9-91.

Kancelarie Dominium Warmińskiego do końca XVIII w. Stan badań i postulaty badawcze, w: *Kancelarie okresu księgi wpisów w Prusach Królewskich*, pod red. A. Tomczaka, Warszawa 1994, s. 19-34.

W sprawie włączenia Warmii do Polski w 1466 r., w: *Studia historyczne z XIII–XV wieku*, pod red. J. Śliwińskiego, Olsztyn 1995, s. 143-150.

- Królowie polscy z dynastii saskiej wobec Warmii*, w: *Między Barokiem a Oświeceniem. Nowe spojrzenie na czasy saskie*, praca zbiorowa pod red. K. Stasiewicz i S. Achremczyka, Olsztyn 1996, s. 125-132.
- Albrecht von Hohenzollern (1490–1568) ostatni wielki mistrz Zakonu Krzyżackiego i pierwszy książę świecki a reformacja w Prusach*, w: *Przeszłość natchnieniem dla teraźniejszości*, Ełk 1996, s. 91-99.
- Życie codzienne na dworze biskupów warmińskich na przykładzie dworów Stanisława Hozjusza i Marcina Kromera*, w: *Życie codzienne na dawnych ziemiach pruskich*, pod red. S. Achremczyka, Olsztyn 1997, s. 7-30.
- Diecezja warmińska i wrocławska za czasów kardynała Stanisława Hozjusza (zm. 1579 r.)*, w: *Miejsce i rola Kościoła wrocławskiego w dziejach Śląska*, pod red. K. Matwijowskiego, Wrocław 2001, s. 40-49.
- Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie – jego zawartość i znaczenie*, w: *Życie codzienne na dawnych ziemiach pruskich*, praca zbiorowa pod red. A. Achremczyka, Olsztyn 2002, s. 76-85.
- Familiarność między biskupem a kanonikiem na przykładzie korespondencji Jana Stefana Wydźgi a Zachariaszem Janem Szolcem*, w: *Między barokiem a oświeceniem: sarmacki konterfekt*, praca zbiorowa pod red. S. Achremczyka, Olsztyn 2002, s. 95-110.
- Ingresy biskupów warmińskich*, w: *Życie codzienne na dawnych ziemiach pruskich: obchody rocznicowe i świąteczne*, praca zbiorowa pod red. S. Achremczyka, Olsztyn 2004, s. 14-19.
- Warmińskie fundacje naukowe do końca XVIII wieku*, w: *Między barokiem a oświeceniem: edukacja, wykształcenie, wiedza*, praca zbiorowa pod red. S. Achremczyka, Olsztyn 2005, s. 316-319.
- Parafia katolicka w Królewcu 1650–1772*, Mragowskie Zeszyty Humanistyczne, t. 5/6, Mragowo 2005/2006, tom pod ogólnym tytułem: *Tradycje historyczne i kulturowe ziem pruskich*.
- Rola dziejowa kardynała Stanisława Hozjusza*, w: *Kardynał Stanisław Hozjusz (1504–1579). Osoba, myśl, dzieło, czasy, znaczenie*, praca zbiorowa pod red. S. Achremczyka, J. Guzowskiego, J. Jezierskiego, Olsztyn 2005, s. 99-112.
- Spuścizna piśmiennicza kardynała Stanisława Hozjusza*, w: *Tradycje kulturowe ziem nadbałtyckich*, (pr. zbior. pod red. J. Hochleitnera, w druku).
- Protokoły posiedzeń kapituły warmińskiej z czasów Mikołaja Kopernika*, w: *Castri Dominae Litterae Annales, Vol. II – Poszukiwanie grobu Mikołaja Kopernika*, praca zbiorowa pod red. J. Gąssowskiego, Pułtusk 2005, s. 179-197.
- Państwo zakonne i organizacja kościelna w Prusach (1243–1525)*, w: *Piśmiennictwo pragmatyczne w Polsce do końca XVIII wieku na tle powszechnym*, praca zbiorowa pod red. J. Gancewskiego, A. Wałkowskiego, Olsztyn 2006, s. 9-24.
- Jan Hozjusz 1502–1595 brat kardynała, starosta dobromiejski*, w: *Nad Bałtykiem, Pregotą i Lyną XV–XX wiek. Księga Pamiątkowa poświęcona Jubi-*

- leuszowi 50-lecia pracy naukowej Profesora Janusza Jasińskiego*, pod red. Z. Rondonańskiej, Olsztyn 2006, s. 12-43.
- Biskupi warmińscy w Lidzbarku 1350–1795*, w: *Historia Lidzbarka Warmińskiego*, praca zbiorowa pod red. K. Mikulskiego, E. Borodina, Lidzbark Warmiński 2008, s. 143-220.
- Stanisław Hozjusz (1504–1579 biskup warmiński w latach 1551–1579)*, w: *Poczet biskupów warmińskich*, praca zbiorowa pod red. S. Achremczyka, Olsztyn 2008, s. 149-168.
- Marcin Kromer (1512–1589 biskup warmiński w latach 1569–1589)*, w: jw., s. 169-182.
- Andrzej Batory (1563–1599 biskup warmiński w latach 1589-1599)*, w: jw., s. 183-192.
- Biskup wileński Walerian Protaszewicz Szuszkowski we współpracy z biskupami warmińskimi Stanisławem Hozjuszem i Marcinem Kromerem w dziele potrydenckiej odnowy Kościoła*, w: *The ecumenical council of Trent (1545–1653) and the culture of Lithuania*, praca zbiorowa pod red. L. Jovaiša, Wilno 2009, s. 46-63.
- Marcin Kromer (1512–1589) – dyplomata spraw pruskich*, w: *Historia – Archiwistyka – Informacja naukowa. Prace dedykowane Profesorowi Bohdanowi Ryszewskiemu*, pod red. Marzeny Świgoń, Olsztyn 2009, s. 99-112.
- Wybór biskupa warmińskiego przez Kapitułę Warmińską w teorii i praktyce*, w: *Warmińska Kapituła Katedralna. Dzieje i wybitni przedstawiciele*, praca zbiorowa pod red. A. Kopiczko, J. Jezierskiego, Z. Żywicy, Olsztyn 2010, s. 233-255.

IV. Artykuły w czasopismach naukowych

- Losy biskupstwa warmińskiego w dobie wojny północnej 1700–1711*, *Studia Warmińskie*, t. 2, 1965, s. 65-93.
- Diaspora diecezji warmińskiej za biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego (1698–1711)*, *Studia Warmińskie*, t. 3, 1966, s. 45-77.
- Z działalności kościelnej biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego na Warmii (1698–1711)*, *Studia Warmińskie*, t. 4, 1967, s. 35-62.
- Articuli iurati Andreae Chrisostomi Załuski episcopi Varmiensis*, *Studia Warmińskie*, t. 4, 1967, s. 555-558.
- Relacje biskupów warmińskich XVII i XVIII wieku do Rzymu o stanie diecezji*, *Studia Warmińskie*, t. 5, 1968, s. 201-239.
- Fundacja biskupa Teodora Potockiego. Dom dla konwertytów w Braniewie 1772–1945*, *Studia Warmińskie*, t. 6, 1969, s. 211-242.
- Stanisław Hozjusz a reformacja w Elblągu*, *Studia Warmińskie*, t. 7, 1970 [druk: 1971], s. 35-88.
- Rec. Lassota Józef, *Rocznik Elbląski*, t. 6, 1973, s. 241-244.
- Zagrożenie Warmii przez Prusy (1722–1772)*, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie*, 1972, nr 4(118), s. 529-588.

- Frombork*, Dictionnaire d'Histoire et de Geographie Ecclesiastiques, sous la direction de R. Aubert, t. 19, Paris 1981, kol. 163-164.
- Wstęp do tomu dwudziestego Studiów warmińskich*, 1983, s. 9-11.
- Stanisław Hozjusz jako rzecznik interesów polskich i katolickich w Prusach*, Studia Warmińskie, t. 20, 1983 [druk: 1991], s. 169-187.
- Wilkierze warmińskie*, Studia Warmińskie, t. 21, 1984, s. 5-76.
- Wiktoria wiedeńska i jej echa na Warmii*, Studia Warmińskie, t. 21, 1984, s. 201-234.
- Z problematyki edytorskiej Hozjusza*, Odrodzenie i Reformacja w Polsce, t. 33, 1988, s. 147-165.
- Statuty kapituły kolegiackiej w Dobrym Mieście z 1583 r.*, Studia Warmińskie, t. 30, 1993, s. 163-193.
- Kanonja warmińska Mikołaja Kopernika*, Przegląd Regionalny, Toruń, 1994, z. 10, s. 13-18.
- Stefan Sadorski (1581–1640). Fundator Świętej Lipki*, cz. 1, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1994, nr 4, s. 395-414.
- Stefan Sadorski (1581–1640). Fundator Świętej Lipki*, cz. 2, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1995, nr 1, s. 15-44.
- Dzieje parafii katolickiej w Królewcu 1614–1650*, Studia Warmińskie, t. 32, 1995, s. 129-183.
- Biskup Ignacy Krasicki wobec kasaty jezuitów na Warmii (1773–1780)*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie, nr 8, Prace Historyczne, z. 1, pod red. T. Filipkowskiego, Olsztyn 1997, s. 58-65.
- Warmińskie Seminarium Diecezjalne w trudnym stuleciu 1772–1872*, Studia Warmińskie, 1997, t. 34, s. 151-176.
- Andrzej Batory jako koadiutor Marcina Kromera 1584–1589*, Forum Teologiczne, t. 1, Olsztyn 2000, s. 237-283.
- Artykuły zaprzysiężone biskupa warmińskiego Andrzeja Batorego z 1585 roku*, Echa Przeszłości, 2001, t. 2, s. 179-197.
- Warmia czasów Reginy Protman (w drugiej połowie XVI i na początku XVII wieku)*, Studia Warmińskie, 2001, t. 38, s. 167-178.
- Artykuły zaprzysiężone Marcina Kromera z 1571 roku*, Echa Przeszłości, t. 3, 2002, s. 49-66.
- Przywilej lokacyjny miasta Olsztyna z 31 października 1353 roku*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 2004, nr 3(245), s. 283-300.
- Die Korespondenz des Hosius. Probleme der Edition*, w: *Hosius in Europa*, Zeitschrift für die Geschichte und Altertumskunde Ermland, Münster 2005.
- Dzieje parafii katolickiej w Królewcu 1650–1780*, Studia Mragowskie, 2005/2006, nr 5/6, s. 36-92.
- „*Monumenta Historiae Warmiensis*” – seria źródeł do dziejów Warmii opublikowanych w latach 1860–1937 i jej wydawcy, Echa Przeszłości, t. 10, 2009, s. 161-190.

V. Artykuły popularnonaukowe w „Warmińskich Wiadomościach Diecezjalnych”

- Czterechsetlecie Zgromadzenia Sióstr św. Katarzyny na Warmii*, WWD, R. 27, 1972, s. 44-45.
- Ocena znalezionych hoźjanów w Szwecji*, WWD, R. 28, 1973, nr 4, s. 220-221.
- Historia synodów diecezji warmińskiej od początku do dni naszych (1243–1980)*, WWD, nr 6, s. 267-284.

VI. Artykuły popularno-naukowe drukowane w „Posłańcu Warmińskim czyli Kalendarzu Maryjnym”

- Sługa boży kardynał Stanisław Hoźjusz 1504–1579*, 1979, s. 71-79.
- Praca historyków w procesie beatyfikacyjnym Hoźjusza*, 1981, s. 123-126.
- Stanisław Hoźjusz jako biskup warmiński (1551–1579)*, 1982, s. 134-137.
- Publikacja korespondencji Kard. Stanisława Hoźjusza*, 1982, s. 147-150.
- Kandydaci na ołtarze – Sługa Boży Stanisław Kardynał Hoźjusz*, 1983, s. 1-3.
- Sympozja Hoźjańskie w Olsztynie*, 1983, s. 8.
- Wiktoria wiedeńska na tle wiekowych zmagania chrześcijaństwa z islamem*, 1984, s. 107-111.
- Rola Hoźjusza w Prusach*, 1985, s. 107-111.
- Gorliwość pasterska Hoźjusza*, 1986, s. 97-112.
- Stanisław Hoźjusz – mecenas kształcącej się młodzieży*, 1987, s. 126-130.
- Dziesięć lat Pracowni Hoźjańskiej (1976–1986)*, 1988, s. 98-101.
- Czterechsetlecie śmierci Marcina Kromera – następcy Kardynała Stanisława Hoźjusza na warmińskiej stolicy biskupiej w Lidzbarku*, 1990, s. 93-99.
- Film o Kardynale Stanisławie Hoźjuszu*, 1990, s. 104-108.
- Stanisław Hoźjusz – Polak albo Litwin*, 1991, s. 89-94.
- Rodzina Kardynała Stanisława Hoźjusza*, 1991, s. 96-101.
- Synod warmiński Kardynała Stanisława Hoźjusza z 1565 roku*, 1992, s. 181-188.

VII. Hasła w słownikach i encyklopediach

- Franz Dittrich*, Encyklopedia Katolicka KUL, 1979, kol. 1348.
- Frombork*, Dictionnaire D'Histoire et de Géographie Ecclésiastiques, t. dix-neuvième, 1981, s. 164-166.
- Regina Protman (1552–1613)*, Polski Słownik Biograficzny, t. 28, 1985, s. 525-526.
- Teodor Bensch*, Encyklopedia Katolicka KUL, 1985, t. 2, kol. 275-276.
- Robert Bilitewski*, Encyklopedia Katolicka KUL, 1985, t. 2, kol. 560.
- Wawrzyniec Jan Rudawski (1617–1674)*, Polski Słownik Biograficzny, t. 32, 1991, s. 600-601.
- Kacper Simonis (1660–1737)*, Polski Słownik Biograficzny, t. 37, s. 532-533.
- Fryderyk Staphylus (1512–1564)*, Polski Słownik Biograficzny, t. 42, s. 261-263 (wspólnie z A. Biedrzycką).

VIII. Recenzje

- S. Bodniak, Z. Skorupska, *Jan Kostka kasztelan gdański*, Gdańsk 1979, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1980, nr 2(148), s. 273-277.
- J. Hochleitner, *Religijność potrydencka na Warmii (1551–1655)*, Studia Warmińskie, 2001, t. 38, s. 422-428.
- B. Schmidt, *Auf Felsen gesät. Die Reformation in Polen und Livland*, Göttingen 2000, Lupe, Heft 3-4/Juli 2005, s. 62-63.

Irena Makarczyk
(Olsztyn)

**SPUŚCIZNA ARCHIWALNA I BIBLIOTECZNA
KS. PROF. DR. HAB. ALOJZEGO SZORCA**

Przez pięćdziesiąt lat Ksiądz Profesor Szorc pracował naukowo i niemal do końca prowadził zajęcia dydaktyczne. Obie działalności wymagały bogato wyposażonego warsztatu naukowego, zarówno w źródła, jak i księgozbiór. I taki też Ks. Profesor zgromadził. W przyszłości nosił się z zamiarem utworzenia fundacji naukowej, na rzecz której zamierzał przekazać zebrane materiały źródłowe oraz księgozbiór, a także dobra materialne. Do tej idei niejednokrotnie powracał, ale nagła śmierć zniweczyła wszelkie plany.

Sam jako człowiek nauki zawsze był pełen szacunku dla ludzi, którzy dla nauki jako wartości uniwersalnej poświęcali własny intelekt, a niejednokrotnie z dorobku własnego życia tworzyli podstawy materialne dla jej dalszego rozwoju i stabilnego trwania. Przykładów takich ludzi mamy w historii wiele, nie brakowało ich również i na naszej Warmii, wspominając chociażby kanoników kapituły warmińskiej, ludzi wykształconych, którzy byli mecenasami nauki, własnymi księgozbiórami wzbogacali bibliotekę kapituły oraz szkół braniewskich, tworzyli fundacje i stypendia naukowe. Niektóre z nich funkcjonowały przez kilka wieków, jak najbardziej znana z nich fundacja kanonika Jana Preucka. Utworzona w Rzymie w 1631 r. przetrwała do II wojny światowej. Ksiądz Profesor Szorc wydobywał ze źródeł tych ludzi i dzieje funkcjonowania szczytnych dzieł, jakie tworzyli. Księdzu Profesorowi imponowali ludzie, którzy dla sprawy, dla dobra wspólnego, bez wsparcia i często braku zrozumienia idei, tworzyli rzeczy wielkie. Profesor podziwiał m.in. braci Załuskich za ich dzieło życia – zorganizowanie (1747) pierwszej w Polsce biblioteki publicznej, jedynego wówczas warsztatu naukowego. Ich umiłowanie dla książki, dla nauki zrodziło się tu na Warmii, w Lidzbarku Warmińskim, na dworze stryja biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego (†1711), zbieracza i wydawcę źródeł historycznych. Z ogromnym szacun-